

Sveriges förste storsamlare – Ernst Ljungström

av Jan Billgren

Trots stora insatser för svensk filateli är Ernst Ljungström relativt okänd i dag. Denne humoristiske botaniker startade två filatelistföreningar, hade stora och värdefulla egna samlingar, skrev många artiklar, höll föredrag, var juryman och initierade nordiskt filatelistiskt samarbete. Här presenteras han i alla sina roller.

Den 1 mars 1944 höll Nils Strandell ett föredrag om frimärken i radion: ”Några data om frimärkena och samlandets historia”. Inspelningen gjordes på Postmuseum i Stockholm där Strandell gick från rum till rum och berättade om de olika samlingarna som var utställda där.

Han avslutade föredraget med en presentation av de dittills, enligt hans mening, fyra största svenska frimärkssamlarna: Ernst Ljungström (1854-1943), Albert Lindström (1853-1910), Astley Levin (1852-1931) och Erik Leijonhufvud (1862-1943).

Ernst Ljungström var fil. dr. i botanik och fick följande omdöme av Strandell: ”Stor samlare och banbrytare inom det nordiska filatelistiska samarbetet”. Albert Lindström var professor i anatomi vid Karolinska Institutet i Stockholm. Han presenterades som ”ägare av efter dåtida förhållanden, fantasiskt stor kollektion”. Astley Levin, professor vid Gymnastiska Centralinstitutet, fick följande utlåtande av Strandell: ”en av de tidigaste filatelistiska banbrytarna i Sverige och forskare på stämpelområdet”. Friherre Erik Leijonhufvud var ”den av den gångna generationens svenska samlare som låtit mest tala om sig ur internationell synvinkel. Hans storartade och dyrbara specialsamlingar av de

Jan Billgren är född 1936 i Tollarp. Han har varit universitetslektor i företagsekonomi i Lund. Under åren 2001-2010 var han redaktör för Postmuseums årsbok, *Posttryttaren*. Han var ordförande i Postmusei Vänner 2000-2011 och är styrelseledamot i Strindbergssällskapet sedan 2011. I *Posttryttaren* har han medverkat med artiklar sedan 1984.

svenska frankotecknen vunno höga utmärkelser vid flera världsutställningar”.

Signerat foto av Ernst Ljungström från hans tid i Lund. Foto: Uppsala universitetsbibliotek.

Leijonhufvud var ägare till den unika gula treskillingen under något år 1922-1923 innan han sålde frimärket vidare till Claës Tamm.

Han lär då ha fått hjälp av Ernst Ljungström, som också var medlem i Stockholms Filatelist-Sällskap, att spåra frimärkets upptäckare. Denne, Georg Wilhelm Backman, berättade upptäckthistorien för Leijonhufvud i ett brev, daterat den 14 augusti 1922.

Uppväxt och yrkesliv

Ernst Ljungström föddes i Ystad den 26 december 1854. Hans far, Jonas Ljungström, född 1811, var köpman och efterlämnade vid sin bortgång 1887 en betydande förmögenhet till sonen. Efter gymnasiestudier i Malmö tog Ljungström studenten 1873. Han skrevs sedan in vid Lunds universitet och avlade en fil. kandidatexamen där 1877.

Ljungström disputerade för doktorsgraden 1883 på en avhandling med titeln: "Bla-dets byggnad inom familjen Ericineæ" och utnämndes till docent samma år. Han upprätthöll sedan i många år en (oavlönad) amanuens tjänst vid Lunds universitets Botaniska

institution. Den sista tjänst han upprätthöll i Lund var som e.o. professor vid institutionen våren 1903.

Arbetet vid institutionen bestod huvudsakligen av forskning och publicering av forskningsresultat. Undervisningen var begränsad till två tretimmars föreläsningar per vecka med (kostnadsfria) övningar. Det fanns således goda möjligheter att bedriva forskning även i filateli, speciellt kring de svenska frimärkena!

Ljungström sysslade framför allt med mykologi, alltså läran om svampar, inom ämnet botanik. Av sin chef, professor Fredrik Areschoug, fick han disponera två rum på institutionen för detta ämne. Han betalade hela inredningen ur egen ficka samt anskaffade all behövlig litteratur från sitt eget stora bibliotek. Vid Ljungströms bortgång omfattade biblioteket inte mindre än 1.550 verk som såldes på Bokauktionskammaren i Stockholm 1944.

Akademiska insatser

Ernst Ljungström engagerade sig tidigt i studenternas organisationer i Lund. I dåtida Ystads nation var han kassör och senare kurator 1879-1881. Han tillhörde Akademiska föreningens särskilda ledamöter från 1884 samt från 1895 till 1901 dess deputerade.

Ljungström var övermarskalk vid doktorspromoveringarna under ett antal år och författade då en promemoria som fortfarande styr ceremonielet vid promoveringarna. Han var också styrelseledamot i Sällskapet av yngre lärare vid Lunds universitet.

Personligt

Ernst Ljungström gifte sig med Amelie Emelie Julie Marie Hobelmann 1886. Han hade träffat henne under en stipendieresa i Tyskland i början av 1880-talet. Hon var född den 1 oktober 1857. Hennes familj kom från den tyska staden Bielefeld där fadern, Christian Hobelmann, var direktör för ett företag. Paret fick ett barn, Dagny Erna Maria, som föddes i Lund den 23 april 1893.

Vykort som Ernst Ljungström skrev till sig själv när han besökte Eiffeltornet den 27/8 vid världsutställningen i Paris som ägde rum den 5/5-31/10 1889. Det har av någon anledning skickats via London på sin väg till Lund, dit det anlände den 30/8.

Frankokuvret, 10 på 12 öre, tilläggsfrankerat med frimärksvalörerna 2, 3, 4, 5, 6, 10 öre, vilket tillsammans utgör portot för ett rekbrev till utlandet, skickat av Ljungström till hustrun.

De nygifta bodde vid Bantorget 5, centralt i Lund, i en stor lägenhet. De flyttade senare till ett eget hus på Sandgatan 12.

Ljungström gifte sig en andra gång år 1900. Hans maka, Constance Flensburg, växte upp i Lund, där hennes far, Vilhelm Flensburg, var biskop. Paret bodde i en lägenhet på Lilla Fiskaregatan 4, ett stenkast från Domkyrkan. De flyttade till Stockholm hösten 1902. Constance gick emellertid bort redan 1910. Ljungström levde sedan ensam fram till sin bortgång den 27 december 1943. Han hade då uppnått en för den tiden aktningvärd ålder, 89 år.

I Stockholm bodde Ljungströms till att börja med på Södermalm i fastigheten Stadsgården 18B och flyttade till Götgatan 69 enligt 1908 års medlemsmatrikel för Stockholms Filatelist-Sällskap. Efter hustruns bortgång flyttade Ernst Ljungström till Scheelegatan på Kungsholmen. Här bodde han först i nr. 20 och från början av 1930-talet i nr. 26.

Lunds Filatelistförening

Ernst Ljungström började sannolikt samla frimärken i unga år. När han flyttat till Lund på 1870-talet träffade han säkert likasinnade

under sina universitetsstudier. Efter hand blev han förmodligen intresserad av att fortsätta samlandet i mer organiserade former, men det skulle dröja ett tiotal år innan idén att starta en filatelistförening mognade hos honom.

Ernst Ljungström och en filatelistkollega, kamrer Jonas Johnsson, samlade den 13 november 1889 ett tiotal filatelister till diskussion om bildande av en filatelistförening i Lund. Platsen var Akademiska föreningen, vilket tyder på att de närvarande antingen var studenter eller lärare vid universitetet. Ljungström hade då varit medlem i Köbenhavns Philatelist-Klub sedan våren samma år. Vid

Brev från Ljungström till svärfadern Christian Hobelmann, postat i postkupan på tåget mellan Nässjö och Malmö den 20 maj 1889. Det ankomststämplades redan nästa dag.

mötet beslöts att bilda en filatelistförening och en kommitté utsågs att utarbeta förslag till stadgar för föreningen. I denna ingick Ernst Ljungström, fil. kand. Gunnar Andersson och fil. stud. Fredrik Hjelmérus.

Redan den 21 november 1889 samlades man igen till ett nytt möte, som leddes av Ljungström. Vid detta möte beslöts att konstituera föreningen, som fick namnet Lunds Filatelistförening. Till ordförande utsågs Ljungström, till vice ordförande Johnsson samt till sekreterare och kassör Hjelmérus, alla akademiker. Den senare var styrelsemedlem fram till den 8 februari året därpå då han ersattes av Gunnar Andersson. Stadgarna antogs definitivt vid nästa sammanträde, den 6 december. De kom sedan att med smärre ändringar gälla ända fram till 1980! Ljungström skulle komma att upprätthålla ordförandeskapet i 13 år.

Föreningen blev den tredje filatelistföreningen i Sverige. Frimärkssamlare-Föreningen i Stockholm var den första med start den 26 september 1886, Frimärkssamlare-Föreningen i Göteborg den andra, vilken konstituerades den 20 december 1886.

Medlemskort för medlem nr. 4 i Lunds Filatelistförening, Jean Braconier. Trots att denne flyttade till Stockholm i början av 1900-talet efter avslutade studier till en jur.kand., kvarstod han som medlem i föreningen i åtskilliga år.

Assbrev som Ljungström skickat till frimärkshandlaren Emilio Diena den 13 april 1896, sannolikt med betalning för köpta frimärken. Diena var då medlem i Lundaföreningen.

De medlemmar som valdes in från början i Lunds filatelistförening var 12 till antalet, varav flera skulle bli välkända filatelister under många år framöver. Följande utgjorde pionjärerna:

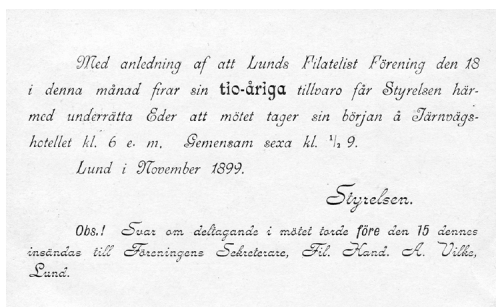
1. Fil. kand. Gunnar Andersson
2. Jur. stud. Reinhold Bendz
3. Bokhandlare Axel Björck
4. Fil. stud. Jean Braconier
5. Med. stud. Eduard Elmquist
6. Fil. stud. Fredrik Helmérus
7. Kamrer Jonas Johnsson
8. Docent Ernst Ljungström
9. Jur. stud. Vilhelm Peyron
10. Bokhandlare Elof Runer
11. Fil. kand. Axel Wahlstedt
12. Bokhandlare Hjalmar Zachrisson

Vid nästa möte invaldes ytterligare två medlemmar, postmästaren i Eslöv, Karl Paulsson, och bokhållaren Nils Lundborg. Den förre är välkänd bland posthistoriska samlare för sina tydliga avstämplingar och för sin vackra handstil. Vid detta tillfälle beslöt man också att ha den sedan 1886 utkomna tidskriften, *Tidning för frimärkssamlare (TFF)*, som sitt medlemsblad.

Antalet medlemmar växte snabbt; nr. 27 invaldes den 8 mars 1890, nr. 46 den 6 december och nr. 63 den 5 december 1891. Under 1893 nådde man 115 medlemmar. Fem år efter starten var man uppe i 125 medlemmar. Åtskilliga var från de nordiska länderna men även några från länder i Europa. Även frimärkshandlare förekom bland medlemmarna.

Ernst Ljungström kvarstod som ordförande i lundaföreningen till årsmötet den 22 november 1902. Redan vid föreningsmötet den 3 maj orienterade han medlemmarna om att han under oktober månad skulle flytta till Stadsgården i Stockholm och därför inte kunde kvarstå som ordförande.

Vid årsmötet utsågs han på förslag av styrelsen till hedersledamot. Då hade vice ordföranden Jonas Johnsson redan av sagt sig från sin post; det skedde den 8 mars samma år. Adjunkt August Vilke utsågs till Johnssons efterträdare som vice ordförande, en post

Inbjudningskort till Lunds Filatelistförenings 10-års jubileumsfest den 18 november 1899, då Ernst Ljungström fortfarande var ordförande.

som Vilke lämnade redan vid årsmötet då han utsågs till ordförande. Han var därefter ordförande i sammanlagt 28 år!

Ljungströms samlingar

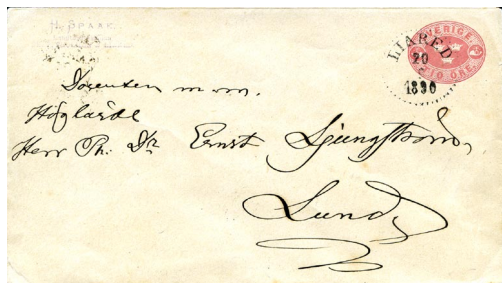
De ärvda pengarna möjliggjorde att Ljungström kunde bygga upp en utomordentligt stor och värdefull frimärkssamling. Enligt en presentation i *TFF* nr. 6 år 1893 var:

”Ljungströms samling anlagd efter storartad måttstock. Han ordnar den med ledning av katalogema enligt egen smak på lösa permanentblad och många äro de perlor som finnas deri. Han föredrager de med tydlig afstämpling försedda exemplaren utan att dock derför utesluta allt obegagnadt”.

Som ordförande brukade han visa upp sina största sällsyntheter vid föreningsmöten. Detta är omvittnat i de mötesprotokoll som publicerades i *TFF* fram till år 1893, varefter de kan studeras i *Nordisk Filatelistisk Tidskrift (NFT)*. Det hände också att han förevisade en hel samling vid mötena.

Av referaten från föreningsmötena att döma samlade Ljungström klassiska frimärken, främst stämplade, från hela Europa. Några gånger visade han hela samlingar från Bulgarien, Turkiet, Rumänien, Schweiz, England, tyska småstater, Guatemala, Ryssland med flera. Flera gånger demonstrerade han ballongbrev från Frankrike; en annan gång en komplett samling norska helsaker. Hans Rysslandssamling var komplett, men hade också ”en mängd sällsynta varianter, feltryck och dylikt.” enligt referatet i *NFT*.

Då och då visade han svenska rariteter, som 4-öres frankokuvett med färglös valörstämpel, svenska provtryck av vapentypen utan valör, 20 öre Lejontyp otandat och stämplat, med mera. Enstaka rariteter som österrikiska Merkur, de tidigaste frimärkena från tyska och italienska småstater, Spanien 1851, finska frankokuvett från 1845, Brasilien 100 reis med upp- och nervänt mittstycke, med flera förevisades under de första åren på 1890-talet.

Frankokuvett från frimärkshandlaren H. Spaak i Liared, skickat till Ljungström den 20 september 1890. Det finns bevarat blandfrankerade brev från denna tid dem emellan (tjänstefrimärke och ringtyp posthorn).

Huvudsamlingen lär ha omfattat i det närmaste samtliga fram till år 1900 utgivna frimärken i hela Europa. Härtill kom stora samlingar av Egypten, Persien, USA, Mexiko och Brasilien.

Ljungströms föredrag och artiklar

Ljungström höll ofta föredrag i föreningarna som han varit med om att starta. Många av föredragen publicerades i de ovan nämnda tidskrifterna. Hans föredrag behandlade i huvudsak fem ämnesområden.

Det första rörde sig om provtryck, nytryck visavi originalfrimärken:

- Några ord om provtryck och deras värde
- Originalmärken och nytryck
- Nytryck och deras samlings- och saluvärde
- Ännu en gång våra nytryck

Det andra ämnet avsåg praktiska frågor för nystartade föreningar och samlare:

- Om ledarskap i filatelistföreningar samt deraf betingade rättigheter och skyldigheter
- Om frimärkens ordnande i samlingar
- Samlare och handlare

Det tredje handlade om varianter av främst de svenska frimärkena:

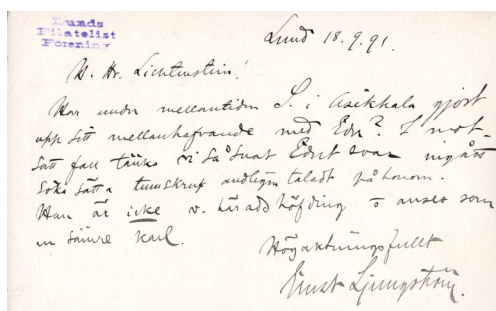
- Sverige tre skilling banco gult
- Ytterligare varianter af svenska märken och helsaker
- Otandade varianter af svenska frimärken
- Helsaker och urklipp
- Ett bidrag till kännedom om Sveriges frankokuvett
- De svenska jubileumskorten

Det fjärde var ett led i hans kamp mot förfälskningar:

- Förfälskningar
- Mörksens gärningar (vapenfrimärken med avklippta tänder)
- "Feltryck" av tyska frimärken

Det femte gällde aktuella utställningar, det nya postmuseet och posthuset:

- Det planerade postmuseet i Stockholm
- Post- och frimärkeutställningen i Köpenhamn 1902
- Postutställningen i Stockholm 1903
- Det nya posthuset i Stockholm och dess invigning
- Internationell frimärksutställning i Berlin 1904

Dubbelt brevkort, skickat av Ernst Ljungström den 18 september 1891 till frimärkshandlaren Heinrich Lichtenstein, då medlem i Lunds Filatelistförening. Han uteslöts senare när han sålde bland annat den gula treskillingen, som han hade lovat att donera till det blivande svenska postmuseet.

Deltagare i Nordiska Filatelistmötet i Lund

den 16–18 Juni 1893.

Bræse. Falck. Bergstrand. Thulin. Riegels. Hundesvang. Wilkening. Montelin. Öland.
 Thunqvist. Johansen. Hansen. Humbla. Forsberg. E. Elmqvist. Rådqvist. Lundborg.
 H. G. Hansen. Lichtenstein. Hedin. Ljungström. Røyem. Riise. Andrén. Johnson. Kronmann. Folin. Nielsen.
 A. L. Andersen. Zeipel. D. Elmqvist. Braconier. Bie. Gyllensköld. Kjeer. Raemson. Vilke. Sundberg.
 Björn-Andersén.

Slutligen använde Ljungström ett antal artiklar för polemik med Stockholmsföreningen och dess ordförande, Sixten Keyser. Dessa medförde att han blev persona non grata i Stockholm och han fick inte framträda vid det 4:e nordiska filatelistmötet i Stockholm. Därför kände han sig manad att starta en ny filatelistförening, Stockholms Filatelist-Sällskap.

Det kan tillfogas att Ljungström efter flykten till Stockholm fortsatte att publicera sig i *NFT* ännu ett par år. När Strandell blivit redaktör för tidskriften 1906 övertog han Ljungströms roll som presentatör av vad som skedde på filatelins område i Sverige. Den sista större artikelserien av Ljungströms penna publicerades i tidskriften under åren 1905-1906. Den rörde de finska tête-bêche-frimärkena från 1875-1885.

De nordiska filatelistmötena

En av Ljungströms största insatser som ordförande var arrangerandet av det första nordiska filatelistmötet i Lund den 16-18 juni

1893. Under dessa tre dagar utbyttes erfarenheter, diskuterades angelägna föreningsfrågor och hölls ett antal föredrag under generalsekreteraren Ernst Ljungströms ledning. Dessutom förevisades ett antal samlingar, bland annat en stor samling obegagnade frimärken från hela världen (referatet i *TFF* anger 9.000 olika till ett värde av minst 26.000 mark) och en engelsk specialsamling (till ett värde av 6.000 pund). Heinrich Lichtenstein visade sin svenska specialsamling, som då även innehöll den gula treskillingen.

Ljungström föreslog vid mötet att ett nordiskt filatelistförbund skulle bildas och lade fram förslag till stadgar för ett sådant. Sammanlagt deltog 45 filatelister, varav en dam. Av dem deltog 40 i den avslutande utflykten med tåg till Bökeberg, två mil söder om Lund vid Yddingesjön. Här hade styrelsemedlemmen Eduard Elmqvist sitt sommarställe, där ett foto togs av utflyktsdeltagarna.

Förutom filateli ägnades dagarna åt besök i domkyrkan, middagar i Lunds stadspark och hemma hos Ljungström. Avslut-

ningsvis inbjöds deltagarna till ett andra nordiskt möte i Kristiania den 15-17 juni 1895.

Även vid detta möte fick Ernst Ljungström en framskjuten plats. Han utsågs till mötets president och hans förslag till stadgar för ett nordiskt filatelistförbund diskuterades ingående av mötets 90 personer (varav tre damer). Resultatet blev att hans förslag enhälligt godkändes. Dessutom höll han ett föredrag om Sveriges skilling banco - frimärken, vilket publicerades i *NFT* i nr. 17 samma år. Han fick också äran att visa sina samlingar frimärken från Kyrkostaten och Neapel.

Den tredje nordiska träffen skedde i Köpenhamn den 20-23 juni 1897. Även då framträdde Ljungström, bland annat med ett föredrag om "Förfalskningar" som även detta publicerades i *NFT*. Det påpekas särskilt att föredraget illustrerades med många förstora foton. Antalet deltagare var denna gång 125, "varav många damer".

Det fjärde mötet ägde rum i Stockholm den 19-21 juni 1899 med 119 deltagare. Även då deltog Ernst Ljungström, men han hade ingen speciell uppgift enligt det i *NFT* publicerade protokollet. Däremot framhålls i protokollet att Astley Levin visade sin samling av stämplor på svenska frimärken samt att den då värderades till 30.000 kr. En annan samling som väckte uppseende var Fritz Dölings helsakssamling som omfattade 19 band.

Vid mötet i Stockholm inbjöds deltagarna att komma till Helsingfors två år senare till ett femte nordiskt möte. På grund av de politiska förhållandena i Finland, som medförde begränsningar av mötesfriheten, blev detta möte inte av. Det femte mötet ägde istället rum i Köpenhamn och först 1904.

Köpenhamnsmötet ägde rum den 19-22 juni; då hade antalet deltagare ökat till 128, varav 32 var damer, främst fruar och döttrar till manliga filatelister. Även Ernst Ljungström hade med sin fru Constance vid detta tillfälle. Han framträdde samtliga dagar, först som inledare till en diskussion om "Reformering av våra kataloger". Senare höll han två föredrag, "Om de finska tête-bêche-frimärkena" och "Förfalskningar av svenska frimärken".

Det kan tilläggas att Ernst Ljungström inte deltog i det sjätte nordiska filatelistmötet i Kristiania den 19-21 juni 1910. Däremot uppmärksammades han särskilt då föreningens ordförande, Aksel S. Steen, höll sitt välkomstanförande. Nils Strandell höll det svenska föredraget, "Om den moderna filatelistiska litteraturen".

Stockholms Filatelist-Sällskap

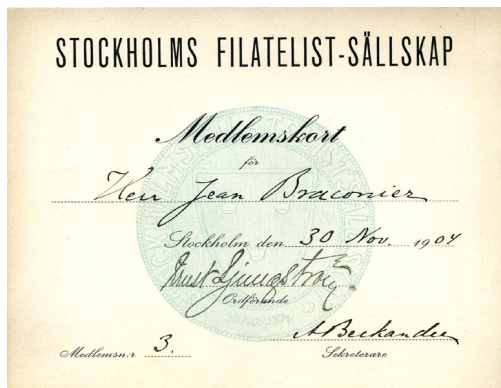
Hösten 1902 innebar en vändpunkt i Ljungströms liv, både yrkesmässigt och filatelistiskt.

Enligt Otto Gertz' runa över honom tog hans stora förmögenhet slut "genom okloka affärstransaktioner, en långt driven hjälpsamhet mot kamrater samt även genom ändrade rent personliga förhållanden". Han såg sig därför tvingad att säga upp sin oavlönade tjänst vid universitetet och bosatte sig med sin nya fru i Stockholm.

Här kunde han fortsätta att umgås med filatelistiska vänner, även om han inte kände sig välkommen till Frimärkssamlare-Föreningen i Stockholm. Han blev emellertid utsedd till hedersledamot i Uppsala Filatelistklubb redan den 26 november samma år.

Ernst Ljungström blev så småningom tidningsman. Han arbetade på *Stockholms Dagbladi* 24 år innan han pensionerades 1928. Från 1908 var han chef för tidningens korrekturavdelning. Under årens lopp skrev han hundratals artiklar i tidningen, de flesta inom olika fackområden, bland annat konst, varför han även blev medlem i Publicistklubben från 1919.

Två år efter att Ernst Ljungström flyttat till Stockholm var han med om att bilda Stockholms Filatelist-Sällskap. Vid det konstituerande sammanträdet den 30 november 1904 på hotell Metropol, höll han ett kåseri om "Egendomsrätten till frimärken på postanvisningar och adresskort" med utgångspunkt i Henrik Dethloffs inlägg i detta ämne på det femte nordiska mötet i Köpenhamn. Han visade också sin specialsamling av frimärken från Finland. Vid nästa sammanträde i mars 1905 visade Ljungström upp sin specialsamling Schweiz som innehöll många

Medlemskort för hovrättsnotarien Jean Braconier, medlem nr. 3 i Stockholms Filatelist-Sällskap, utfärdat av Ernst Ljungström.

sällsyntheter, inklusive tre fullständiga ark-rekonstruktioner.

Vid det konstituerande mötet valdes Ernst Ljungström till sällskapets förste ordförande, en post som han upprätthöll i fem år. Han efterträddes av Einar Wikström, som var ordförande ända fram till 1956. Ljungström utsågs till hedersledamot 1914.

Medlemmarna var från början 19 men antalet ökade snabbt; år 1909 var man uppe i 85. Ernst Ljungström fick medlemsnummer 11 medan Nils Strandell hade nummer 13. Sekreteraren, Adolf Beckander, hade nummer 1. Samtliga var medlemmar från första början – numreringen gjordes i bokstavsordning, vilket var kutym i filatelistföreningarna vid denna tid. Om någon avgick eller gick bort tilldelades en ny medlem vederbörandes medlemsnummer.

Ernst Ljungström var en flitigt anlitad föredragshållare i sällskapet. Under de första fem åren höll han 14 föredrag. Bland rubrikerna kan nämnas "Det internationella postportots upphovsman", "Förfalskningar av svenska och danska frimärken", "Tryckfel och feltryck" samt "Variationer i papperets tjocklek hos de svenska frimärkena". De flesta föredragen publicerades också i *NFT*.

Frimärksutställningen i Berlin

Under år 1904 ägde en stor frimärksutställning rum i Berlin från den 25 augusti till den

5 september, enligt insatta den dittills största i världen. Ljungström, som själv var juryman (den förste svensken?), gjorde en detaljerad presentation av utställningen i tre nummer av *NFT*. Sammanlagt 4.000 personer besökte utställningen.

Både handlare och samlare fick ställa ut. En doktorinna Herxheimer från Frankfurt fick en guldmedalj för en samling ostämplade frimärken efter 1890, ordnad av herr Kohl från Chemnitz (som sålt flertalet objekt). Det utdelades 12 stora och 12 små guldmedaljer. Inga nordiska utställare hade anmält sig.

Det kan kanske vara av intresse att veta hur de olika utställningsklasserna såg ut vid denna tid. Den första gruppen var general-samlingar; här ställdes hela album ut, exponerade i montrar! De två förnämsta i denna klass var en samling på 85 band (värd 400.000 mark) som fick stort guld. En annan var en samling på 100 band med 150.000 frimärken (värd 600.000 mark), utställd i 50 montrar. De upptog ett helt rum av de sex utställningsrummen! Samlingen ägdes av jurymedlemmen Johan Elster som ställde ut utom tävlan.

Den andra gruppen bestod av special-samlingar från följande områden:

- Tyskland och tyska småstater
- England med kolonier (den bästa samlingen hade båda Mauritius Post Office-frimärkena)
- Frankrike med kolonier
- Nederländerna med kolonier
- Övriga länder (bland annat Norden)

De övriga grupperna var Rariteter, Frimärken på hela brev, Kuriositeter, Förfalskningar, Lokalmärken och Hjälpmedel (främst litteratur och album).

Andra intressen

Ernst Ljungström var frimurare. Enligt 1904 års matrikel togs han in i Frimurarorden 1897 och hade uppnått den sjunde graden, innan han flyttade till Stockholm 1902.

Efter flytten ägnade sig Ljungström också åt att komponera. Bland annat gjorde han den marsch som framfördes i samband med bondetågets uppvaktning av kung Gustaf V

i februari 1914. Han är också känd för att ha komponerat "Sång till Sverige" med text av Bertil Malmberg. När han själv blev jubeldoktor i Lund 1933 komponerade han en festkantat till text av K.G. Ossianilsson.

Ljungström var även boksamlare. I den katalog som Bokauktionskammaren i Stockholm gav ut till auktionen den 12-18 april 1944 var samtliga 2.080 objekt inlämnade av Ernst Ljungströms dödsbo. Det rörde sig om såväl filateli, som konst och böcker. Hela 1.550 rop avsåg litteratur. Det var inte bara facklitteratur om botanik, även om denna avdelning var störst, cirka 400 nummer. Många av böckerna var noterade som efter-sökta eller sällsynta. Åtskilliga var dedicerade till Ljungström.

Bland övrig litteratur fanns ett antal förstaupplagor av kända författare, såsom Lagerlöf, Heidenstam, Lenngren, Karlfeldt, Strindberg och Söderberg. Även den utländska skönlitteraturen var rikligt representerad med bland andra Cervantes, Goethe, Runeberg, Schiller och Zola.

Det fanns också ett hundratal verk om Skåne och Stockholm. Som exempel kan nämnas Linnés skånska resa i ett välbevarat exemplar, Skånska herrgårdar, Skånska allmogens klädedräkter samt Falstaff Fakirs böcker i förstaupplagor. Huvudstaden representerades av Panorama af Stockholm, Stockholms källare och utvårdshus, Gamla Stockholm med flera. Böckerna beskrevs ofta som sällsynta och efterfrågade, inte minst på grund av deras utmärkta skick.

Ljungström var också en stor konstsamlare. I auktionskatalogen från 1944 finns drygt 500 utrop av konstverk från hans dödsbo. Till de mer kända konstnärernas verk hör ett tiotal etsningar av Carl Larsson och sex av Anders Zorn. Andra berömdheter i Ljungströms samling var Oscar Björck, Ernst Josephson, Axel Fridell, Carl Wilhelmson och Georg von Rosen. Dessutom fanns teckningar och litografier av bland annat Carl Larsson och Emil Johansson-Thor. Ljungström hade dessutom ägt åtskilliga böcker om konst, förutom ett originalbrev från Carl Larsson.

Filatelistiska efterlämningar

Ljungströms stora, nästan helt kompletta Europasamling, måste ha skingrats under åren i Stockholm. Det är också omvittnat att han under en tid ägde det berömda stämp-lade paret av 20/TRETIO som Fredrik Benzinger senare hade i sin samling.

Enligt auktionskatalogen från 1944 rörde hela 400 rop filatelistiska objekt, men de flesta förefaller ha varit av relativt lågt värde. Dock utbjöds 14 blad med rariteter från Norden, USA och engelska kolonier. Två hela världen-album kan också noteras, liksom massvara av ringtyps- och Oscarsfrimärken. En post helsaker och brev erbjöds också.

Ernst Ljungström lämnade utöver det bortauktionerade materialet efter sig många brevkuvert. Det rör sig om vanliga och rekommenderade brev till familjen Hobelmann med frankeringar med 2-, 3- och 6-öres ringtyps-frimärken. Det gäller även brev till hustrun Marie, när hon befann sig i Bielefeld. De allra flesta är postade i Lund på 1880-1890-talen.

Ljungström hade också regelbunden korrespondens med föräldrarna i Ystad. Kuverten från dem till Ernst i Lund, redan från åren då han var filosofie studerande 1873-1877, förekommer ofta i poster med ringtypsbrev på auktioner.

Att så många brev, adresserade till Ljungström, finns bevarade beror förstås på att han sparade breven till och från släkten. Förmodligen bad han hustruns familjemedlemmar i Tyskland att skicka tillbaka kuverten med Marie då hon besökte dem.

Just de senare ringtypsfrimärkena med posthorn ansågs i samlarkretsar vara värda att bevara. I *TFF* fanns i början av 1890-talet uppmaningar att: "Frankera Edra bref med 2, 3 och 6-öresfrimärken!". Ljungström följde alltså dessa råd.

Av någon anledning verkar det som att Ljungström inte bevarade brev från den tid då han vistades i Stockholm. Det finns således inga brev till eller från honom som kommit ut på de senare årens auktioner. Enstaka brev från honom till välkända filatelister har dock återfunnits. Det gäller bland annat ett brev till dåvarande frimärkshandlaren Sigge

Ringström om värdet av svenska rariteter och erbjudande att köpa sällsyntheter (se bilagan sid 14).

Människan Ljungström

De hittills redovisade uppgifterna om Ernst Ljungström ger bilden av en utomordentligt seriös, kunnig och vederhäftig person. Hans betydelse som ordförande i två ledande filatelistföreningar runt det förra sekelskiftet är stor och ofta omnämnd. Hans omfattande och väl strukturerade samlingar gjorde honom till ett föredöme inom dåtidens filatelistkretsar.

Med hänsyn till sin samlade bokproduktion och de många artiklarna inom olika ämnesområden måste han ha varit mycket flitig och arbetsvillig. Det är till exempel omvittnat att han som tidningsman i Stockholm

arbetade i det närmaste 50 timmar i veckan, ofta mer. Han skrev själv 1923 till sin vän, professor Otto Nordstedt i Lund, att ”i allmänhet slutar inte arbetet förrän kl. 3 på natten. Det är bra att vara född nattuggla och ha blivit i den träningen alltjämt”.

Ernst Ljungström hade också en omvittnat positiv människosyn, vilken bland annat medförde att han stöttade mindre bemedlade studentkamrater så att de kunde fullfölja sina studier. Att han var en tränad talare och en skicklig debattör kan man ana då han framgångsrikt drev frågan om ett långtgående nordiskt samarbete. Att han också långt upp i åren bevarade en studentikos humor måste ha hjälpt honom att stå ut med vardagens arbetsmödor.

Ett exempel på hans studentikosa humor är hans svar på Axel Wallengrens (under signaturen Falstaff Fakir) i en publikation

Framsida av assbrev från E.W.Andréen, en av Stockholmsföreningens grundare, till Ljungström 1898. Brevet eftersändes till Köpenhamn, varför det blev tilläggsfrankerat med 6 öre. Inrikesportot var 50 öre (2×10 + 30); portot till Danmark 56 öre (2×10 + 20 + 2×8).

framförda synpunkter på filatelin och på det första nordiska filatelistmötet i Lund 1893. Wallengren (1865-1896) hade under rubriken "Filatelistmötet i Lund" redogjort för de fiktiva föredrag som han menade hade hållits:

"Bör ett frimärke anses för äkta om en tagg är borta ut östra hörnet?

Några ord om frimärkenas betydelse för religionen.

Vad menas med ett s.k. övertryck, och varför menas där det?

Vi kommer det sig att 10-öresfrimärken icke äro gröna? Har filatelist rättighet till särskild cell å offentligt hospital?"

Ernst Ljungström valde att svara på den fjärde frågan i *TFF* nr. 7 med en artikel som rubricerades: "Hvi kommer det sig att 10-öresfrimärken icke äro gröna? En skämtfråga med ett allvarsamt svar". Han medgav inledningsvis att "En blind höna kan också hitta ett korn" och att han därför i pedagogiskt syfte kunde ge ett seriöst svar på den ställda frågan. Han påpekade sålunda att flera europeiska länder, liksom de nordiska, hade röda frimärken för inrikes brevporto, gröna för utrikes trycksaksporto och blåa för utrikes brevporto. Han avslutade sin analys med följande ord: "Svaret på frågan hur det kommer sig att våra 10-öresmärken ej äro gröna,

skulle sålunda bli det, att de tryckts i röd färg i likhet med andra länders af allmänna postunionens märken för inrikes bref, emedan denna färg är för dem den lämpligaste".

Ernst Ljungström är inte så välkänd för den filatelistiska eftervärlden i Sverige. Detta beror sannolikt på att det inte finns några minnesord över honom, varken i *Svensk Filatelistisk Tidskrift* eller *Nordisk Filateli* under 1944. Han var heller inte med bland de filatelisterna som redovisas i serien "Våra porträtt" i *SFT* under hans levnad. En välskriven runa över honom publicerades dock i *NFT* nr. 2 år 1944 av Einar Wikström, hans efterträdare som ordförande i Stockholms Filatelist-Sällskap. Den fick förmodligen inte så stor spridning i Sverige, eftersom tidskriften vid denna tid gavs ut i Danmark.

I dagstidningarna finner man endast en runa; den publicerades i *Stockholms-Tidningen* den 30 december, författad av Waldemar Swahn (1877-1957). Av denna framgår avslutningsvis att "Ännu i ålderns dagar behöll Ernst Ljungström sin raka, eleganta figur. Den äldste av Akademiska föreningens särskilda ledamöter var också en gentleman av gammaldags resning. Han förenade förbindlighet med en hjärtats värma, som skaffade honom trofasta vänner, vilka minnas honom med saknad."

Brev, skickat av Ljungström till hustrun när hon besökte föräldrarna i Bielefeld sommaren 1892. Brevet är postat vid färjan mellan Malmö och Köpenhamn den 20 juli.

Källor och litteratur

Andersson, Sören & Olsson, Arne O.,

Stockholms Filatelist-Sällskap 100 år.

Postryttare n2004.

Andréen, F.W.,

En återblick och en vidräkning: några blad ur filateliens historia i Sverige 1886-1906.

Filatelistisk Revy nr. 1, 1906.

Billgren, Jan,

Världspostföreningen och frimärksfärgerna.

Postryttare n2008.

Bjäringer, Tomas & Hamberg, Erik,

Svenska filatelistiska tidskrifter startade 1886-1919.

Postryttare n2003.

Fil. Dr Ernst Ljungströms bok- och bildsamling.

Stockholms stads bokauktionskammare den 12-18 april 1944.

Gertz, Otto,

In Memoriam: Ernst Leopold Ljungström.

Botaniska Notiser 1944, s.466-478.

Lunds Universitets Års-skrift.

Tom XXX.

Lund 1893-1894.

Mattson, Robert,

Heinrich Lichtenstein och den gula treskillingen.

Postryttare n2007.

Norborg, Knut,

Lunds Filatelistförening 1889-1989.

Lund 1989.

Nordisk Filateli.

1941-1944.

Nordisk Filatelistisk Tidsskrift.

Publicistklubbens porträttmatrikel.

Stockholm 1936.

Stockholms Filatelistsällskap.

Fem-årsberättelse 1904-1909.

Stockholm 1909.

Swahn, Waldemar,

Ernst Ljungström död.

Stockholms-Tidningen den 30/12 1943.

Svensk Filatelistisk Tidskrift.

1900-1944.

Svenskt porträttgalleri.

5. Frimurare.

Stockholm 1904.

Tidning för frimärkssamlare.

1889-1893.

Wallengren, Axel,

Falstaff Fakirs Vitterlek.

En var sin egen professor. 8. Filateli.

Uppsala 1956.

Wikström, Einar,

Ernst Ljungström.

Nordisk Filatelistisk Tidsskrift nr. 2 1944.

Bilaga.

Brev från Ernst Ljungström till Sigge Ringström 1940

Stockholm 4.5 1940
Scheeleg. 26

H. Herr S. Ringström
Trelleborg

Med tack för kortet af 3/5, som jag igår fick mottaga, ingår jag här på saluvärderingen af 1 kr tjm. otand.

I betraktande af att 1) 5 öre brunt Oscar lär gälla 5000 fast det aldrig naturligen sålts vid disk utan af misstag sändts till Bern och förresten par bonté (?) utlemnats i ett fåtal ex. ("inalles 9"); samt

2) att gult tjm. med upp och nedv. påtryck, som är "kändt i 200 ex", betingar 1200 till 1400 kr måste jag anse att 1 kr otand. minst är värdt 5000 kr. Men jag är villig gå långt därunder, t.ex. något mellan 3000 och 4000 kr. Jag beder Eder hafva vänligheten säga Eder mening om mitt resonemang och eventuellt underkasta det den kritik, som Ni kan finna motiverat.

1 kr tjm. otand. är ju i alla stycken fullt autentiskt och "sammelberechtiget". Om under årens lopp flera ex. än de 11 dykt upp, skulle sådant ovillkorligen blivit känt. Antalet är fördeladt på blott 6 partier; de ha nog aldrig gått i handel, sedan de första gång placerades.

Idag kan också till penningstark filatelistisk köpare erbjudas Frankrike Napoléon empire 1853-60 1 fr. tête-bêche 3-strip – katalogv. 135000 fr. – samt åtsk. annat af hög klass.

Högaktningsfullt
Ernst Ljungström

P.S.

Här bjuder jag icke till att sälja någonting;
bränd af erfarenhet.